

PETR Z MLADOŇOVIC,

Pocházel z Mladoňovic na jižní Moravě, po nich se nejspíše zval.

1409 promován na pražském učení Mistrem Janem Husem

1426-1427 děkan artistické fakulty. Následně pro své konzervativní postoje vypovězen z Prahy.

Rektorem pražské univerzity rektorem 1440.

† 1451

Relace o M. Janu Husovi

Klíčové pro vznik tohoto díla bylo, že se roku 1414 Jan z Mladoňovic stal písařem Jana z Chlumu, jenž Husovi přenesl od krále Zikmunda povzání na kostnický koncil. Jan z Chlumu byl zároveň ustanoven jako vyslanec pražského učení ke kostnickému koncilu, díky čemuž se stal účastníkem koncilu i jeho písař Petr Mladoňovic

Petr z Mladoňovic měl k Husovi silnou osobní vazbu, která se projevovala i v jeho díle. Dokonce během samotného Husova procesu vystupuje několikrát v jeho prospěch.

Jeho spis o procesu s Husem a jeho odsouzení Petr popisuje den po dni. Jedná se o tehdy velmi neobvyklý literární přístup. Fakticky jde o reportáž, která měla zprostředkovat dramatické události vzdálenému českému publiku. Jelikož byl součástí poselstva pražské univerzity, své dílo prokládal řadou dokumentů pocházejících jak ze strany jak Husových příznivců, tak odprůců. Osobní komentáře připojoval k vyprávění okrajově.

Vyprávění zahajuje událostmi Husova života, které předcházeli jeho cestě do Kostnice. Naopak chybí popis čtyř posledních týdnů Husova procesu a života.

První část svého díla psal ještě přímo v Konstnici. Zhruba druhou polovinu dokončil po svém návratu do Prahy roku 1416, kde se tehdy stal mistrem na univerzitě.

Poslední část relace, sloužila jako pašie, tedy jako svědectví o mučnické smrti fakticky svěťce. Tato část byla i přeložena do češtiny, nejspíše ještě samotným Petrem z Mladoňovic.

Dílo bylo velmi oblíbeno zvláště za reformace v 16. století, kdy relace byla přeložena do němčiny.

Edice: *Petri de Mladoniowicz relatio de Magistro Johanne Hus*, in: **FRB 8**, ed. Václav Novotný, Praha 1932.

Moderní český překlad: *Ze zpráv kronik doby husitské*, ed. Ivan Hlaváček, Praha 1981.

Vypravování o Mistru Jeronýmovi Pražském upáleném v Kostnici pro jméno Kristovo

Toto dílo již tak oblíbeno a opisováno nebylo. Známe jej jen prostřednictvím tisku z poloviny 16. století.

Do počátku roku 1416 psal Petr z Mladoňovic o procesu s Jeronýmem Pražským v Kostnici z autopsie, druhou část napsal již někdo jiný, neboť Petr z Mladoňovic se na počátku roku 1416 vrátil do Prahy.

Edice: *Petri de Mladoňowicz Narracio de Magistro Hieronimo Pragensi pro Chsti nomine Constancie exusto*, in: **FRB 8**, ed. Václav Novotný, Praha 1932.

Moderní překlad: *Ze zpráv kronik doby husitské*, ed. Ivan Hlaváček, Praha 1981.

VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ

Nižší šlechtic a mistr svobodných umění na artistické fakultě pražské univerzity, majitel jednoho z pražských domů, zřejmě působil na dvoře Václava IV.

Je mu připisována s vyšší či nižší pravděpodobností řada děl různého typu (např. nejstarší česky psaný snář). Již před husitskými válkami začal psát nedokončenou kompilaci kroniky světa.

Účastnil se Husových disputací (quodlibetu)

Odmítal tábořský radikalismus, stejně tak radikalismus pražský reprezentovaný Janem Želivským. Byť nehrál během husitské revoluce významnou roli, byl přítomen řady událostí a někdy dokázal zastávat v rámci pražské obce své názory. Například na konci 20. let 15. století je mu vyčítáno, že má podíl na vypuzení Zikmunda Korybutoviče z Čech. Roku 1433 pronášel projev k bazilejským vyslancům a roku 1436 svědčil při sporu před císařem Zikmundem.

Nejspíše figuruje ve 30 letech jako novoměstský písař; † po 1437

Husitská kronika

(Jedná se teprve o moderní název díla)

Ačkoliv vypisuje jen prvních osm let počátku husitství, jedná se o nejcennější pramen pro toto období.

Kronika začíná zavedením přijímáním z kalicha roku 1414 (opírá se o kostnické relace Petra z Mladoňovic). Dále popisuje kostnický koncil a jeho ohlas v Čechách, výbuch revoluce po bitvu na Vítkově, pak vysvětluje husitský program. Když Vavřinec došel ve svém vyprávění kodchodu táboritů z Prahy na konci srpna roku 1420 z Prahy, kriticky popsal počátky tábořské obce.

Kronika končí u událostí z prosince 1421 na začátku věty. Vyvstává otázka, zda se závěr kroniky ztratil, či Vavřinec po určité deziluzi z přílišné radikalizace od dokončení díla usotupil. Podrobněji píše o Praze.

Jako mluvčí pražského měšťanstva se řadí k umírněnému husitskému středu a kritizuje radikální učení tábořské a pražské chudiny a vyjadřuje ostré protizikmundovské a protikatolické postoje.

Počáteční revoluční nadšení u autora postupně vyprchává. Druhá ze dvou dochovaných recenzí obsahuje úvod, který připomíná svědectví o zkáze českého království.

Patrně nepsal s velkým časovým odstupem

Dílo se dochovalo ve velkém počtu rukopisů.

Latinsky, český překlad s dodatky nejspíše z konce 15. století.

Edice: Vavřinec z Březové Kronika husitská, in: FRB 5, ed. Jaroslav Goll, Praha 1893.

Píseň o vítězství u Domažlic - Carmen insignis Corone Bohemie

Hlavním námětem je vyprávění, jak účastníci kruciáty utekli sotva u Domažlic roku 1431 zaslechly jedoucí vozovou hradbu, výstřely z děl a husitský chorál a ze strachu utekli.

Skladba vznikla bezprostředně po bitvě

Fiktivní proslovy personifikované Čechie, kardinála Julia Cesariniho který utekl.

Ohajoba pražských artikulu.

Edice FRB V (překonaná edice); poslední Píseň o vítězství u Domažlic, ed. Bohumil Ryba, Karel Hrdina, Praha 1951.

Moderní překlad obou děl: Vavřinec z Březové, Husitská Kronika, Píseň o vítězství u Domažlic, Praha 1979.

KRONIKA VELMI PĚKNÁ O JANOVĚ ŽIŽKOVĚ, ČELEDÍNU KRÁLE VÁCSLAVA

Shrnutí: Kronika popisuje válečné úspěchy Jana Žižky mezi roky 1419-1424. V jakémsi „prologu“ také hovoří o vzniku husitství a v „epilogu“ po Žižkově smrti o kampaních Prokopa Holého.

Obsah: Kronika vypráví o počátcích husitské revoluce – kázání Jana Husa, jeho upálení, následných bouřích, defenestraci a smrti krále Václava IV. Pokračuje apelem husitů na Zikmunda Lucemburského, aby potvrdil *Čtyři pražské artikuly* a papežského prohlášení Čechů za kacíře. Následuje popis založení Tábora, úspěchů Jana Žižky, postavených na soustavném porážení Němců (křižáků) i umírněných pražských husitů. Kronika pak vypráví o plenění země a dobývání hradů Žižkou, o příjezdu Zikmund Korybutoviče, o Žižkově smrti a rozdělení husitů na Tábority a Sirotky na základě liturgických odlišností a je zakončena krátkým popisem husitských rejzů do zahraničí za Prokopa Holého.

Zpracování: Kronika je psána ve staročeštině, ovšem jazykem jednoduchým a prozaickým, který ani současnému čtenáři nedělá problém. Kromě ústní tradice využil autor kroniku Vavřince z Březové a další záznamy z doby husitské. Dílo je indikátorem úcty, jakou čeští utrakvisté chovali k mrtvému Žižkovi.

Datace: Mezi červnem 1434-1436. Autor byl tedy současníkem jím popisovaných událostí.

Edice: Kronika velmi pěkná o Janovi Žižkovi, čeledínu krále Václava, ed. Jaroslav Šůla, Hradec Králové 1979.

KRONIKA STARÉHO PRAŽSKÉHO KOLEGIÁTA

Kronika obsahuje záznamy z let 1419-1441. Autor této kroniky je anonymní a je psána latinským jazykem.

Kronika dostala název od zakladatele moderní české historiografie Františka Palackého. Podle Palackého patřil autor mezi mistry - univerzitní kolegiáty. Jeden z možných autorů podle Palackého by mohl být Jan z Příbrami. Palacký se také domnívá, že autor mohl být i z laické měšťanské veřejnosti ze Starého Města pražského. S touto teorií souhlasil i Petr Čornej. Čornej také přichází s hypotézou, že autor měl spojitost s Hradcem Králové a mohl to být dokonce voják. Podle něj měl být autorem této kroniky žák Jana z Příbrami a to Petr z Hradce.

Obsah

Fundamentem této kroniky je královohradecká verze Starých letopisů českých, ale jelikož je psána latinsky, nelze je do rámce letopisů přiřazovat, Tento základ pak anonymní autor doplnil privátními vzpomínkami a glosami. Klidné a vstřícné líčení válečných operací, kterých se částečně sám zúčastnil. V kronice je obsažena zmínka o vyloupení kolejních knihoven za bouře po smrti Jana Želivského, při němž se autorovi ztratil vzácný kostnický rukopis Husův o přijímání podobojí. Podle předchozí zmínky dostala kronika svůj název podle předpokládaného autora z univerzitního prostředí. Dílo obsahuje popisy řady bitev, např i bitvu u Strauchova dvora z roku 1423, které se autor sám zúčastnil, což naznačuje, že autor mohl být i vojákem. Zároveň je zmíněno i autorovo zajetí při vpádu Koributovičových straníků do Prahy.

Edice:

Chronicon veteris Collegiati Pragensis, in: Staré letopisy české (východočeská větev a některé související texty), edd. Alena M. ČERNÁ, Petr ČORNEJ, Markéta KLOSOVÁ, Praha 2018 (= FRB Series Nova 3).

Literatura:

HAVRÁNEK BOHUSLAV-HRABÁK JOSEF A SPOLEČNÍCI: *Výbor české literatury doby husitské*, sv. 2, Praha, 1964, s. 287-289

Stein, Evžen: *O autora kroniky t. zv. starého kolegiáta pražského*, Český časopis historický, Praha, 1935, s. 113-118.

KRONIKA BARTOŠKA Z DRAHONIC

Autor Bartošek z Drahonice

- Žil v letech 1380 - 1443
- Voják a kronikář, který se zúčastnil husitských válek
- Za svého mládí navštívil Itálii
- Byl to katolík a podporovatel Zikmunda Lucemburského
- Působil na Pražském hradě, později na Karlštejně

Kronika

- Autor popisuje hlavně husitské období, tedy roky 1419-1443 (do jeho smrti)
- Události v kronice jsou popisovány objektivně
- Kronika byla psána jednoduchou latinou, jelikož Bartošek latinský jazyk sice ovládal, ale na nízké úrovni.
- Zachycuje zážitky Bartoška a jeho blízkých
- Z bádání vyšlo, že některé uváděné časové údaje nejsou zdaleka tak přesné a nejspíše některé události psal jen podle toho, co slyšel
- Předmětem jeho zájmu byly především bojové události
- Ke kronice je přidána část z let 1310 až 1460

Prameny

FRB V, ed.: Goll, Jaroslav. Praha, 1893

Moderní překlad: Ze zpráv a kronik doby husitské. Ed.: I. Hlaváček, Praha, 1981.

Literatura

Čornej, Petr. Tajemství českých kronik. Cesty ke kořenům husitské tradice. Praha, 1987.

KRONIKA KNĚŽÍ TÁBORSKÝCH, MIKULÁŠ BISKUPEC Z PELHŘIMOVA

1. Mikuláš Biskupec z Pelhřimova (138? – asi 1457) v mládí přimkl k Janu Husovi, s kterým se setkal jako student na Pražské univerzitě. Získal titul bakaláře, ale mistrem svobodných umění se nikdy nestal. Další zmínky o Mikuláši se objevují až na počátku husitské revoluce, kdy se přidal k radikálním husitům na Táboře. Záhy se dostává do čela nezávislé táborské církve, a to jako „biskup a starší“, později jako duchovní správce obcí táborské a písecké. Jeho hlavním úkolem je obhajovat táborskou věrouku. Účastnil se mnoha jednání nejen s pražskými duchovními, ale byl přítomen jednání basilejského koncilu. Po pádu Tábora byl vězněn na Staroměstské radnici a zbytek život prožil v úkrytu, který mu poskytl král Jiří, na hradě v Poděbradech.

2. Žánr pramene: Narativní pramen, kronika – rozřazena do tří knih. Napsána dobrou latinou, vyskytují se i zlomky češtiny. Kronika kromě popisu událostí obsahuje teologické traktáty.

3. Jaký časový rozsah pramen postihuje: Nejrozsáhlejší první kniha obsahuje záznamy z let 1419–1431 a byla dokončena v r. 1435. Druhá kniha sahající do smrti krále Zikmunda, byla dokončena v únoru 1422. Dodatečně byla připojena kniha třetí, která vznikla z jednání táborských kněží s rokycanskými (1441–1444) a vznikla krátce po roce 1444.

4 Charakteristika obsahu pramene, tendenčnost a snahy autora: Pramen obsahuje traktáty na různá teologická témata (večeře Páně, výklad Apokalypsy) a zachycuje spory s pražany, vzájemné teologické konfrontace. Jeho úkolem mělo být hájit táborskou věrouku. Autor uvádí příčiny sporu táboritů a pražských husitů, popisuje útlak poddaných ze strany husitů, vymáhání „holdů“ apod., přesto do spisu včleňuje jak díla táborská tak díla oponentů a jak sám uvádí snaží se být nestranný a podávat pravdivé informace. Přestože se jedná o pramen narativní, vyprávěcí a historická složka je značně umenšená, hlavní důraz je kladen na teologické otázky.

6. Nejaktuálnější edice pramene

Starší edice dostupné online v Rukověti medievistiky, v rámci edici Hussitica:

Edice:

Orationes, quibus Nicolaus de Pelhřimov, [...]. Eds. F. M. Bartoš. Hussitica. Tábor 1935

Prameny k synodám strany pražské a táborské 1441–1444. Eds. Zdeněk Nejedlý. Hussitica. Praha 1900

Literatura a moderní překlady: HLAVÁČEK, Ivan a kol. Ze zpráv a kronik doby husitské. Česká knižnice, Praha 1981.

STARÉ LETOPISY ČESKÉ

- rozsáhlý soubor análů a kronik zachycující dění v českých zemích v období 1378–1527 (panování Václava IV. – korunovace Ferdinanda I. Habsburského českým králem)
- sepisovány v letech 1432–1527 „vrstvením“ opisů několika anonymními autory
 - o spojení s husitským prostředím (zejména s Prahou) – měšťané, nižší šlechta, kněží
 - jeden ze základů české měšťanské historiografie
 - doklad gramotnosti střední vrstvy obyvatelstva
 - neskrývané sympatie k Husovi, odpor vůči Němcům; zejména dobově aktuální záznamy mají až agitační funkci
 - absence vysokého vzdělání – oproti dřívějším kronikám (psané učenými mnichy) nižší úroveň stylizace textu
 - zachycují věci spjaté s každodenním životem (ceny, výši daní), se společností (průvody a procesí), ale také neštěstí (zločiny, popravy, požáry aj.)
 - autoři často pouze nezaznamenávají, ale také komentují; v některých místech vysoká subjektivita a emocionální zabarvenost – možnost poznání mentality tehdejšího člověka
 - o různorodost autorů → různorodost užitého jazyka
 - běžně mluvený jazyk (např. při popisu událostí, přírodních jevů)
 - odborné zápisy z oblasti teologie, práva a válečnictví (rozbor bitev a strategie)
 - úřední čeština
 - řečnický patetický sloh
 - politicko-satirické básně/písně
 - o osobu/charakter autorů lze v některých případech přibližně určit na základě jeho okrajových poznámek (např. že on sám platil daně v Praze, že mu nějakou informaci řekl určitý šlechtic, že se sám účastnil nějaké bitvy apod.)
- Autoři navazovali na kroniku tak řečeného Dalimila, kroniku Přibíka Pulkavy z Radenína a zejména na dílo *Cronica Bohemorum* (spíše než o kronice se dá pro stručnost záznamů hovořit o análech – stejný ráz si udržely i nejranější SLČ). Základ SLČ tvoří popis událostí v období 1419–1432 pražským husitským měšťanem (zprávy hlavně o Praze; důraz na politické a hospodářské dění, teologie stranou). Kronikářské rysy se začínají projevovat až od popisů aktuálních událostí (přelom 20. a 30. let), na síle nabývají s opisy a prodlužováním tohoto textu dalšími autory, v kroniku se mění po redakci v letech 1459–1460.
- jeden z podkladů pro Hájkovu *Kroniku českou*

EDICE

Starý letopisové česstj od roku 1378 do 1527, čili Pokračovánj v kronikách Přibjka Pulkawy a Benesse z Hořowic, z rukopisů starých wydané. Ed. František PALACKÝ. Praha 1829.

- Palacký vydal pouze jím vybrané texty, které chronologicky seřadil a označil písmeny *Staré letopisy české z vratislavského rukopisu novočeským pravopisem.* Ed. František ŠIMEK. Praha 1937.

Staré letopisy české, z rukopisu křižovnického, Praha 1959.

Ze Starých letopisů českých. Eds. Jaroslav KAŠPAR – Jaroslav PORÁK. Praha 1980.
(novočeský výběrový překlad)

Staré letopisy české. Texty nejstarší vrstvy. Eds. Alena M. ČERNÁ – Petr ČORNEJ – Markéta KLOSOVÁ. Praha 2003.

Staré letopisy české. Východočeská větev a některé související texty. Eds. Alena M. ČERNÁ – Petr ČORNEJ – Markéta KLOSOVÁ. Praha 2018.

ENEÁŠ SILVIO PICCOLOMINI - HISTORIE ČESKÁ

Eneáš Silvio Piccolomini (také Enea Silvio Piccolomini)

- Byl to významný italský humanista a politik 15. století (1405 – 1464). Tato významná osoba působila v diplomatických službách císaře Friedricha III. Za tyto služby se později stal biskupem v Terstu a Seině. O něco později byl kardinálem a nakonec (půl roku po sepsání Historie české (1458)) se stal papežem Piem II.
- Krom politické činnosti byl velice významným spisovatelem své doby.
- Jako literát působil zejména v oblastech beletrie i naučné literatury. Ovlivnil literární dění své doby a měl vliv na největší české humanisty (jako jsou například Jan z Rabštejna či Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic)

Dílo Historie česká

- **Obecně**
 - Tato kniha byla v době svého vzniku a pak ještě po dlouhou dobu nejúspěšnějším dílem o starých českých dějinách a v pozdním středověku a raném novověku výrazně formovala stereotypní představu ostatních vzdělaných Evropanů o českých zemích.
 - Enea svoji Historii českou sepsal roku 1457
- **Jazyky**
 - Kniha je psána latinsky
 - První známý překlad pochází ze stejné doby co originál, také je doplněn o obsáhlý.
- **Obsah**
 - Kniha začíná nejstaršími dějinami a je dovedena až do Eneovy doby tj. do volby Jiřího z Poděbrad za českého krále (tzn. 2. března 1458)
 - Objevuje se zde závažnost otázky vývoje české hereze po husitství (což vyjádřil i v dedikaci své Historie české aragonskému králi Alfonsovi
 - Nejpodstatnější části tohoto díla tvoří husitské dějiny od počátku vlády Václava IV. až do volby Jiřího z Poděbrad -> zde čerpal ze svých zkušeností
 - Samotná kronika začíná nejstaršími dějinami a to od příchodu praotce Čecha - > zdroji mu mohla být Dalimilova kronika
- **Jazyk**
 - autor upoutává nejen množstvím údajů a reálií, historických odboček a a zajímavostmi, ale i vybroušeným, čtenářsky vděčným stylem a vytříbeným jazykem. Dílo obsahuje řadu většinou smyšlených pikantností.
- **Zajímavosti**
 - Autograf Historie se nedochoval
 - Dílo bylo po svém vzniku hojně opisováno díky velké oblibě a čtivosti
 - Díky opisům rukopisy této kroniky dnes vlastní řada světových knihoven
 - Existují i staré tisky, jelikož práce vznikla v době, do níž spadají počátky knihtisku
 - Tiskem vyšla poprvé v roce 1475
- **Edice:** : Enea Silvio Piccolomini, *Historie česká*, edd. MARTINKOVA, Dana – HADRAVOVA, Alena – MATL, Jiri – Šmahel, František, Praha 1998.